

Koncepcja polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej

Witold Rodkiewicz, Koncepcja polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej

12 lutego prezydent Władimir Putin podpisał nową Koncepcję polityki zagranicznej Rosji. Jest to czwarty z kolei dokument tego rodzaju przyjęty w postsowieckiej Rosji. Poprzednia Koncepcja polityki zagranicznej była ogłoszona w lipcu 2008 roku, na początku kadencji prezydenckiej Dmitrija Miedwiediewa. Obecna wersja koncepcji, w przeciwieństwie do wersji z 2008 roku, oparta jest na pesymistycznej ocenie tendencji międzynarodowych i zdradza głębokie zaniepokojenie rosyjskiej elity generowanymi przez międzynarodowe otoczenie zagrożeniami. Mimo licznych zarzutów wobec polityki Zachodu (zwłaszcza USA) zawiera ona jednocześnie ofertę warunkowego strategicznego partnerstwa z Zachodem w celu przeciwdziałania wspólnym zagrożeniom.

Połączenie ciągłości i zmiany

Nowa koncepcja powtarza szereg wątków, które były obecne w Koncepcji z 2008 roku, ale zawiera też kilka nowych elementów oraz nieco inaczej rozkłada akcenty. Do „starych” elementów należy paradygmat „wielobiegunowego świata” traktowanego jako docelowy i pożądany model ładu międzynarodowego, postrzeganie stosunków międzynarodowych w kategoriach starcia narodowych interesów, wielowektorowość rosyjskiej polityki zagranicznej, priorytetowość relacji z krajami obszaru postsowieckiego, podkreślanie suwerenności i wielkomocarstwowego charakteru polityki rosyjskiej, postulat przebudowy architektury bezpieczeństwa na obszarze euroatlantyckim w kierunku systemu bezpieczeństwa zbiorowego.

Nowa w koncepcji jest ogólna diagnoza stanu stosunków międzynarodowych, który oceniany jest jako niekorzystny dla Rosji. W diagnozie tej podkreśla się cztery nowe elementy sytuacji międzynarodowej: 1) fundamentalna zmiana układu sił na arenie międzynarodowej polegająca na osłabieniu świata zachodniego i rosnącej potęgze Azji; 2) ogólna destabilizacja systemu międzynarodowego, spowodowana przez kryzys gospodarczy i finansowy oraz nowe jakościowo zjawisko, jakim jest agresywny radykalizm islamski; 3) intensyfikacja „konkurencji” na arenie międzynarodowej, w której rosnącą rolę odgrywa czynnik tożsamości kulturowej i cywilizacyjnej; 4) wzrost nieprzewidywalności sytuacji międzynarodowej.

Zachód źródłem problemów

Z koncepcji wynika, że rosyjska elita władzy uważa Zachód za istotne źródło rosnącej destabilizacji systemu międzynarodowego. Po pierwsze, postrzega ona globalny kryzys gospodarczo-finansowy jako konsekwencję zachodniej polityki gospodarczej. Po drugie, uważa, że zachodnia, zwłaszcza amerykańska, polityka reagowania na kryzysy – jednostronne sankcje i humanitarne interwencje bez mandatu ONZ – destabilizuje istniejące państwa i otwiera drogę islamskim radykałom. Po trzecie, jest przekonana, że Zachód przy pomocy nowych technologii politycznych – „miękkiej siły” – ingeruje w życie polityczne suwerennych państw i manipulując świadomością społeczną tak mas, jak i elit dąży do narzucenia im swojego modelu politycznego i społecznego.

Priorytety rosyjskiej polityki zagranicznej

Zasadniczo nowa koncepcja nie przewiduje fundamentalnych zmian w priorytetach rosyjskiej polityki zagranicznej. Najważniejszym priorytetem pozostaje budowanie strefy wpływów na obszarze postsowieckim. Jednakże nowa wersja mocniej podkreśla imperatyw regionalnej integracji, przy czym kluczową rolę przypisuje tworzeniu Eurazjatyckiej Unii Gospodarczej. Zwraca uwagę wyszczególnienie w dokumencie Ukrainy jako priorytetowego partnera w kontekście tworzenia struktur integracyjnych na obszarze postsowieckim.

Nowością w porównaniu z poprzednią redakcją jest przypisanie priorytetowego charakteru relacjom z państwami zachodnimi, przy podkreśleniu łączącej z nimi Rosję wspólnoty cywilizacyjnej. Uderza większe zróżnicowanie pomiędzy Unią Europejską a USA. Docelowy stan relacji z Unią został zarysowany bardziej ambitnie: stworzenie jednolitego rynku i mechanizmów współpracy w sferze polityki bezpieczeństwa (co zresztą nie jest postulatem nowym, ale po raz pierwszy wpisanym do oficjalnego dokumentu tej rangi). Natomiast horyzont relacji ze Stanami Zjednoczonymi został zarysowany mniej ambitnie: zniknął postulat strategicznego partnerstwa, a akcent w relacjach bilateralnych ma zostać przesunięty z problematyki strategiczno-politycznej na gospodarczą w celu zbudowania „solidnego ekonomicznego fundamentu” dla relacji rosyjsko-amerykańskich.

Uczymy się od konkurentów

Koncepcja postuluje – jest to pewne novum – wykorzystanie przez Rosję w większym niż dotychczas zakresie „miękkiej siły” dla realizacji rosyjskich interesów. Rosyjskie rozumienie „miękkiej siły” jest osadzone w lokalnej tradycji politycznej i polega na zdolności do aktywnego wpływania na kształtowanie opinii o Rosji w zagranicznych środowiskach opiniotwórczych i do manipulowania zagraniczną opinią publiczną przy pomocy formalnie niezależnych od państwa instytucji i środowisk.

Oferta strategicznego partnerstwa z Zachodem

Koncepcję tę można odczytać także jako ofertę zawarcia „geopolitycznego” i „geoekonomicznego” porozumienia o strategicznym współdziałaniu pomiędzy Rosją a światem zachodnim. W optyce rosyjskiej tak Rosja, jak i świat zachodni stoją wobec podobnych wyzwań i zagrożeń generowanych przez islamski radykalizm z jednej strony, a wzrost potęgi azjatyckich mocarstw z drugiej. Zdaniem elit rządzących Rosji osłabienie Zachodu stwarza korzystne warunki do porozumienia, ponieważ będzie on bardziej skłonny do przyjęcia rosyjskich warunków. Warunki te to: uznanie przez Zachód rosyjskiej „specyfiki” w sferze wartości i rezygnacja z prób wpływania na kierunek wewnętrznego rozwoju Rosji, koordynacja działań w sferze bezpieczeństwa na zasadzie „koncertu mocarstw” (Federacja Rosyjska, USA, UE); otwarciu UE na rosyjską penetrację ekonomiczną i społeczną (wizy); faktyczna neutralizacja zachodnich struktur sojuszniczych (NATO); poszanowanie rosyjskiej strefy wpływów na obszarze WNP.